

IZLOŽBA U POVODU 120. OBLJETNICE ROĐENJA SLIKARA MIROSLAVA KRALJEVIĆA (1885. - 1913.)

SLIKARI POŽEŠKOG KRAJA - MÜNCHENSKI ĐACI
KRALJEVIĆ · TOMLJENović · MELKUS

Vijećnica Grada Požege od 9. do 29. prosinca 2005. godine

GRAD POŽEGA

*Zahvaljujemo svima koji su sudjelovali u realizaciji ove izložbe
i time uveličali 120. obljetnicu rođenja slikara Miroslava Kraljevića.*

GRADSKI MUZEJ
POŽEGA

Dame i gospodo, poštovani posjetitelji izložbe,

Vjerujem da s vama dijelim sreću i zadovoljstvo nalazeći se ispred remek djela prvaka hrvatskog modernog slikarstva i našeg dragog sugrađanina slikara Miroslava Kraljevića. Nadam se da ćete svi vi ovdje povodom 120. obljetnice Kraljevićeva rođenja, uspjeti doživjeti dio te njegove slikarske savršenosti, koja je pred nama prezentirana izložbom slika "Slikari požeškog kraja - Münchenski đaci - Miroslav Kraljević, Dragan Melkus, Kornelije Tomljenović" iz Galerije umjetnosti u Osijeku, privatne umjetničke zbirke Čagalj iz Osijeka, Dijacezan-skog muzeja Požeške Biskupije i Gradskog muzeja u Požegi, a u organizaciji Grada Požege i Gradskog muzeja.

Vidjeti slike Miroslava Kraljevića u velikim umjetničkim galerijama, perfekcija je za oko u prostornom i vizualnom smislu. Ali vidjeti slike velikog slikara u njegovoj Požegi, u gradu čiji su korijeni duboko usađeni u cijeli njegov život, vidjeti ih u prostoru Gradske vijećnice - potpuni je doživljaj, ispunjen bojama Zlatne doline i srcima Požežana. Veliki poznavalac Požege i Kraljevića, Matko Peić je napisao: "Ako je i jedan hrvatski umjetnik dijete svoga grada, onda je to Miroslav Kraljević, dijete Požege".

Organiziranjem izložbe povodom 120. obljetnice Kraljevićeva rođenja nastojali smo mu, makar djelomično odati poštovanje, duboko svjesni da koliko budemo znali čuvati i cijiniti vrijednost njegovih slika čuvat ćemo i usađenu svijest o ljudskim korijenima.

Grad Požega, grad je njegove obitelji, grad njegova djetinjstva, mjesto gdje je njegov najdublji intimitet našao najprirodniji i najposredniji izraz. "I kasnije, za vrijeme svojih pravnih studija u Beču, te slikarskih u Münchenu i Parizu, Požegu je Kraljević posjećivao gotovo svakih školskih praznika. Taj naš mali gradić bio je svom slikaru ono što su bili manji gradovi slikarima (Aix, Cagnes) daleko većih kultura, nego što je naša: utočište u kojem će umorni od vreve Parizu, u vergilijanskoj tišini stare zemlje, naći svoje pravo biće i ostvariti trajnu ljepotu. ... Nikada u svom velikom münchenskom ateljeu nije naslikao ono, što je naslikao u svom ateljeu kraj majčine sobe. Nikada mu pogled s Montmartrea nije bio tako figuralno bogat kao s požeške Kalvarije" (M. Peić).

Stojeći pred izvrsnim djelima slikarskog likovnog umijeća s primjetnim stilskim naznakama münchenskog školovanja, ali i djelima koja su više nego odraz nezajažljive slikarske slobode općinjene ljubavlju prema vlastitom kraju i likovima brojne rodbine, ne možemo, a ne diviti se tom Kraljevićevom nastojanju da pronikne slikarskim umijećem u ljudsku bit, nadvladavajući svom svojom voljom i snagom preveliku osjetljivost.

Danas, nakon sto dvadeset godina, prizore koje je Kraljević u svojoj općinjenosti pastoznom bojom zemlje naslikao, nadopunjavala bi šetnja požeškim Trgom Sv. Trojstva do njegovog ateljea na broju 15, zatim do Gradske knjižnice i čitaonice čiji je član postao 1910. godine, a onda do Trga Matka Peića gdje se Matkova bista okrenuta Kraljevićevom spomeniku divi velikom umjetniku.

Za ovaj "povratak" zahvaljujem svima koji su omogućili da u najvrednijim originalima Miroslava Kraljevića uživaju svi posjetitelji izložbe. Takođe zahvaljujem svima koji su sve do sada i u svim prilikama nastojali ne zaboraviti Kraljevića i njegovu veličinu uz koju Požega stoji ravna sličnim europskim gradovima.

GRADONAČELNIK
Zdravko Ronko

Izložba "Slikari požeškog kraja Münchenski đaci - Miroslav Kraljević, Dragan Melkus i Kornelije Tomljenović" otvara vrata jednom drugačijem pogledu na ove hrvatske umjetnike, kao i na umjetnost Slavonije u odnosu na europska strujanja. Tri slikara rođena u tri različita vremenska razdoblja, vezana uz požeški kraj, školovala su se u jednom od velikih centara umjetnosti u Münchenu. Sva tri slikara, neovisna jedan o drugom, neovisna o slikarskim strujanjima u vlastitoj domovini, izrasla su na tradicionalnim akademskim europskim slikarskim korijenima, a osobnim doprinosom kroz svoja umjetnička djela unijeli su u umjetnost domovine svoju snažnu likovnu osobnost. Kao naizgled nevidljiva nit ispunjena snagom slikarskog htijenja, stvarali su na sličan način u nesklonom životnom okrilju. Sagledavanjem života i razmatranjem slikarskog djelovanja i djela svakog od slikara, sjedinit ćemo naizgled nespojiva djela i živote koja na taj način dobivaju za hrvatsku umjetnost još jednu drugačiju dimenziju. Obljetnice rođenja 120. Kraljevića, 105. Tomljenovića i 145. Melkusa prilika su da otvorimo vrata stvaranju koje se u svojoj veličini i nakon toliko godina u punoj snazi probija do nas.

MIROSLAV KRALJEVIĆ Gospić 1885. - Požega - Zagreb 1913.

Miroslav Kraljević rođen je 14. prosinca 1885. godine u Gospiću u obitelji starog uglednog Slavonca Tome pl. Kraljevića i Julije rođ. Vukelić koji su osim Miroslava imali kći Mariju i sina Karla. (obiteljska fotografija svih članova obitelji Kraljević)

Kraljevićev otac kao državni nadodvjetnik premješten je 1888. godine u Zagreb, gdje Miroslav započinje školovanje. Školske godine 1899 - 1900. pohada četvrti razred gimnazije u Požegi, a smješten je u Kolegiju kao učenik koji je plaćao smještaj. Iz risanja je već tada bio izvrstan.

Život je htio da su baš 1899. godine došli u Požegu hrvatski slikari Celestin Medović i Oton Iveković. Mali požeški gimnazijalac bio je s njima na večeri kod strica Toše, a ujutro ih je gledao kako crtaju i slikaju. Taj susret s umjetnicima bio

je otkriće njegova talenta. Do tada crtajući olovkom i akvarelom, kao svi učenici, odlučio je da kopira Medovića ... V. H. Pintarić, Miroslav Kraljević, 1985:272 Kraljević se školovao u Zagrebu, zatim u Gospiću. Godine 1903. izrađuje sliku "Dječak".

Po završetku gimnazije 1904. godine odlazi u Beč na studij prava gdje uz pravo polazi i privatni slikarski tečaj Georga Fischofa. Studij prava napušta 1906. godine i odlazi u središte umjetnosti Europe, u München. Od listopada 1906. godine do travnja 1907. godine priprema se za Akademiju u privatnoj školi grafičara Moritza Heymanna. Tada nastaje i njegov izuzetan Autoportret (1906, München) crtan na menu karti. Na Akademiju u klasu prof. Habermanna, poznatog slikara portreta i aktova, gdje se pridružuje Račiću i Beciću, primljen 4. svibnja 1907. godine.

"Potaknuti djelima Leibla i francuskih impresionista, osobito Maneta, te studirajući klasike španjolskog slikarstva, hrvatski su se mladi slikari opirali svom profesoru i stvarali slike po pravilima tonskog modeliranja jasnih i čvrstih volumena." (Žarka Vujić, Vladimir Becić i Antun Ullrich 1996:6)

"Ove slike zbog sličnih oporbenih stajališta spram akademizma i određenih sličnosti u radu, profesori i studenti nazivaju "hrvatska škola". Za ljetnih praznika sve vrijeme studija boravi i u Požegi. Na zidu kuće, na imanju Kraljevićevih, Đurdevcu, gdje je imao atelier, naslikao je 1908. godine fresku Sv. Juraj koji ubija zmaja. To je prvi konj kojeg je Kraljević prikazao u pokretu. ... s kolima "punim pisama i crteža" koji su pripadali Kraljevićevoj tetki Lujki, propalo je u Požegi i to Kraljevićevo djelo."

V. H. Pintarić, Miroslav Kraljević, 1985: 287

Iste 1908. godine slika akvarel Obiteljska grobnica na groblju sv. Ilije.

Realistički pristup i tonsko građenje volumena zamjetljivi su djelima nastalim 1909. "Autoportret s prijateljem Olszewskim"). Na slikama nastalim u Požegi iste godine, a i godine kasnije udaljuje ga od tonskog stupnjevanja, a približava tonskom kontrastiranju.

1910. - 10. svibnja završava studij na Akademiji. Vraća se u

Požegu gdje ostaje do rujna 1911. godine. U tom razdoblju nastaju djela izrazite slikarske osobnosti: "Autoportret sa psom", "Djevojčica s lutkom", "Portret tetke Lujke", "Portret oca", "Portret majke", "Pastuh Osman" (1910.), Ratarnica, "Bik".

Leiblov primjer tzv. čistog slikarstva zadržao je autoritet i u vremenu drugih stilskih orijentacija, secesije i impresionizma i na neki način bio je presudan u orijentaciji Kraljevića.

"Leibl, Habermann, Manet, nizozemska škola i španjolska baština stimulirali su Kraljevićev razvoj nevjerojatno ubrzano, sinhronizirajući i učvršćujući strogo osobne impulse. Slikareva zrelost manifestira se po završenoj Akademiji u stimulatívnoj atmosferi zavičajne Požege radovima samosvojne imaginacije, čvrstog i sigurnog izraza. Za jednogodišnjeg boravka u Požegi 1910./11 nastaju kultu slike našeg slikarstva. Kraljevićev opus nastao je u izuzetnoj kratkoći života u ozračju bliskog kraja u groznici koja je sabijala vrijeme i stoga je bilo teško shvatiti da smo u takvoj naravi umjetnika i karakteru djela dobili prvog modernog slikara, slikara eksperimentatora koji uzima pravo da rušenjem stvara." (Mladenka Šolman, J. Račić - M. Kraljević 1985:36)

Kraljević s jedne strane u Parizu 1911./12. godine različitim stilskim preokupacijama nastoji kroz brojne portrete i autoportrete pune melankolije, cinizma i tragičnosti izraziti čovjeka i vrijeme. On uranja u život građanskog sloja, ali i rubnih mjesta društva. Njegova djela su sklad poetične linije i ekspresivne deformacije forme ukazujući na prisutnost smrti u snazi života.

S druge strane on slika čudesni realitet i ravnotežu duha, koja ostaje stalno prisutna oznaka njegovih slika, posebno požeških portreta. Završivši studij u Münchenu, Kraljević 1910. dolazi u Požegu, grad svojih predaka i rodaka koji su mu svojom pažnjom, poticajima i ljubavlju uvijek davali podršku.

"Iz pisma tetki Lujki i stričevima može se dobiti uvid u Kraljevićevu prehranu. Naveliko Kraljević u Parizu žali za požeškim ručkovima gdje se servirala pijetlova juha s rezancima, do pečenih ptica drozdova, te hladne pečenice, tople janjetine,

specijalnog slavonskog kolača gužvare i voća, onih krušaka ljubeničarki iz turšije.”

M. Peić, Požega 1995:192

“Iza Kraljevića je stajao štab. ...Da nije bilo strica Teodora koji ga je upoznao sa stvarnim slikarima M.C.Medovićem i O. Ivekovićem za njihova boravka u Požegi, i da taj isti plemeniti čovjek nije davao svoj glas u obiteljskom Consiliumu za Kraljevićevo školovanje, umjetničko, mnoge bi stvari krenule drugačije....Da nije bilo strica Lace kod kojeg je sve golemo i tijelo, i duša, i novčarka i džentlmentvo - ne vjerujem da bi Kraljević u Parizu imao sve što je htio! Da nije bilo strica Dušana, ravnatelja požeške Ratarnice, koji ga je uveo među ždrepece i bikove - Zar bi se iz kraljevićevih slika žario i crnio onaj njegov u hrvatskom slikarstvu jedinstveni vitalitet... iza Kraljevića stoji štab. Izložba Kraljevićevih slika u Požegi prilika je da se spomenu imena i da se oda, kao uvijek na žalost u Hrvatskoj, posmrtno priznanje tim izuzetnim ljudima.”

M. Peić, Požega 1995:112

U Požegi Kraljević intenzivno slika do rujna 1911.g. Franjo pl. Ciraki posjetio je Kraljevićev slikarski atelje 30. ožujka 1911. godine i opisao ga " ... oko 10 ure pohodio atelier slikara Miroslava pl. Kraljevića. Tamo zatekao paroka Kraljevića, prof. Kuntarića i Julija Kempfa. Sastali smo se, da pogledjemo dovršene po ml. umjetniku plakete u sadri Babukića, Jurkovića i Tomića. Najbolje je uspjela plaketa Babukića, najslabije Tomićeva, jer nije imao dobre slike njegove za porabu.

Tom prigodom pregledali smo i dovršene i poludovršene slike u atelieru; među tim radnjama ima puno lijepih i vrlo uspješnih. Portraiti otca umjetnikova Tomice pl. Kraljevića, vel.žup. Julija Junkovića, svoj vlastiti Portrait, nekoliko paysaga i Still - lebena (mrtvih priroda), sve vrlo liepo koncipirano i isvedeno.”

(F.pl. Ciraki, Bilješke i zapisci 2004:439).

“Mada je Kraljević svoja djela obilježio znacima vlastite osobnosti, tijekom svog slikarskog djelovanja kretao se i između realističkih i ekspresionističkih oblika. Ekspresionizam se najintenzivnije u našem slikarstvu javlja 1914. - 1928. godine, a mnogo ranije već kroz Hrvatsku Modernu. Kraljeviće-

vo otkriće Cezannea u Parizu činilo se logično na pravcu interesa za "racionalizaciju slikarske predmetnosti" koji je njegovan još u " münchenском krlugu" kada plastika volumena prerasta u ekspresivnost forme.”

(V. Maleković, Ekspresionizam i hrvatsko slikarstvo 1980:10)

“Posebnost Kraljevićevih djela je što je isticao značajke vlastitog podneblja. Kad je Kraljević odlučio da kopira u staroj münchenškoj Pinakoteci, onda je bez sumnje imao veliki izbor, a oabrao je baš Van Dycka i Jordensa. Zašto? Zato jer je kod Van Dycka podsvjesno osjetio srodnost s onim svojim svijetom melankoličnog venjenja stare loze Kraljevića, a kod Jordensa svu sivljinu strasti za životom ...”

M.Peić, Požega 1995: 88)

1911. Kraljević odlazi u Pariz

Upisuje se na Academie de la Grande Chaumiere koju ubrzo napušta. Radi najprije u Meštrovićevu, potom u vlastitom ateljeu na Montparnasseu, a povremeno objavljuje karikature u satiričnom listu "Panurge".

“Usporedi li se münchenški Kraljevićev rad s pariskim, onda se vidi da je u prvom Kraljević više slikar koji studira, a u drugom crtač koji improvizira.”

(M. Peić, Požega 1995:89)

U Meštrovićevom ateljeu slika zajedno s Nadeždom Petrović (Dvorište u Požegi neisgurmo pripisujemo Miroslavu Kraljeviću jer postoji mogućnost da je po stilskom izrazu sliku slikala i Nadežda Petrović čiji je portret Kraljević slikao. Slika je opremljena u radionici za uramljivanje slika Antuna Ullricha, vlasnika prvog pravog zagrebačkog izložbenog salona u Zagreba otvorenog 1909.g., s kojim je Kraljević bio prijatelj). Ovdje 1912. godine dvije godine pred smrt nastaju neka od Kraljevićevih remek djela: Parc du Luxembourg, Djevojka s modrim čarapama, Zrelo voće, U gostioni, Veliki ženski akt, Autoportret s lulom, itd.

Među brojnim crtežima sa secesijskim i ekspresionističkim obilježjima ističu se oni potaknuti ruskim baletom S.Djagiljeva koji je Kraljevića nadahnua prije nego mnoge predstavnike tadašnje Europske avangarde.

Taj je opus stekao nakon Kraljevićeve smrti brojne sledbenike i bio polazište za ekspresionistička istraživanja. Godine 1912.Kraljević dolazi u Zagreb te priređuje svoju prvu izložbu u Salonu Antuna Ullricha.

Kraljević 12. veljače 1913. godine odlazi na liječenje u sanatorij za plućne bolesti na Brestovcu, da bi se 14. travnja vratio u Zagreb u Medulićevu ulicu br 3. gdje je 16. travnja umro. Pokopan je u obiteljskoj grobnici na groblju Sv. Ilije u Požegi.

“Kada sam u Požegi godine 1913. gurao smrtnu ostatke Frica Kraljevića u familijarnu grobnicu, jecao sam od bola i osjećao se posve osamljen, a put koji valja prevaliti dalek je i težak.”

(V. Becić, V. Becić i Antun Ullrich 1996 :17)

Najbolji münchenški prijatelj Miroslava Kraljevića, poljski slikar Olszewsky rekao je Matku Peiću “Hrvatska škola - to je najbolje što je Munchenska akademija poslije Leibla mogla stvoriti.... U taj atelje oči svih učenika akademije i mladih munchenskih slikara bile su uprte kao u mjesto gdje niče: pravo slikarstvo. Biti u Hrvatskoj školi značilo je slikati sintezom sjajnih sivila, na način Halsaa i Maneta, značilo je naročit način slikanja.” (Matko Peić, J. Račić 1985:36)

Za poznavanje rada i opisa ateljea na Akademiji u Munchenu značajno je i memoarsko djelo, knjiga slikara i kasnije profesora slikanja Maxa Unolda "O slikarstvu" u kojem je najzanimljiviji opis slikarskog stola za slikanje

“...stol pun tuba, bočica, lončića, kistova i lopatica uz nemarno odloženu paletu. Podsjeća na laboratorij. I doista, ovdje su skupljene materijalne supstancije iz kojih nastaje nematerijalna ljepota umjetničkog djela. Osobito daska s pigmentima, koja bi se čak mogla usporediti sa instrumentom sa mnogo glasova, koji daje tonove slici...”

(M. Unold, O slikarstvu 1961:241)

MIROSLAV KRALJEVIĆ

1. Požeško ciganče,
1908.g., ulje na dasci
37,2 x 26,4 cm
(GLUO)
2. Sv. Metodije,
1905.g., olovka
29 x 21 cm
(GLUO)
3. Autoportret,
1906.g., crtež olovkom
21,6 x 12 cm
sign. s.d. F. Kraljević
(GMP)
4. Grobnica obitelji Kraljević,
1908.g., akvarel
28,2 x 21,9 cm
(GMP)
5. Pastuh Osman,
1910.g., akvarel
29,5 x 39,7 cm
(GMP)
6. Portret mlade žene,
1910.g., ulje na platnu,
53,5 x 45,5 cm
(GLUO)
7. Akt pred zastorom,
1911.g., ulje na platnu
92 x 60,2 cm
(GMP)
8. Portret strica Teodora Kraljevića,
1911.g., ulje na platnu,
78,5 x 105 cm

9. (GLUO)
Portret velikog župana Julija Junkovića
1911.g., ulje na platnu
143,7 x 107,5 cm
(GMP)

9

10. Na klupi,
1912.g. crtež perom i kistom na papiru
31,1 x 21,7 cm
(GMP)

11. Udvaranje,
1912.g., bakropis,
17,5 x 23,5 cm
(GLUO)

12. Ženski akt,
1912.g., krejon na papiru
20,5 x 35,5 cm
(GLUO)

13. Ženski akt s leda,
ugljen,
26,5 x 34,3 cm
(GLUO)

14. Apoteoza sv. Terezije,
1906.g., akvarel
34 x 34 cm
(DMPB)

15. Preljubnica,
1912.g., suha igla
26,6 x 15,8 cm
(GMP)

16. Pri kupanju,
1912.g., suha igla
17,5 x 23,8 cm
(GMP)

20

14

8

17. U krčmi,
1912.g., suha igla
13 x 17,7 cm
(GMP)

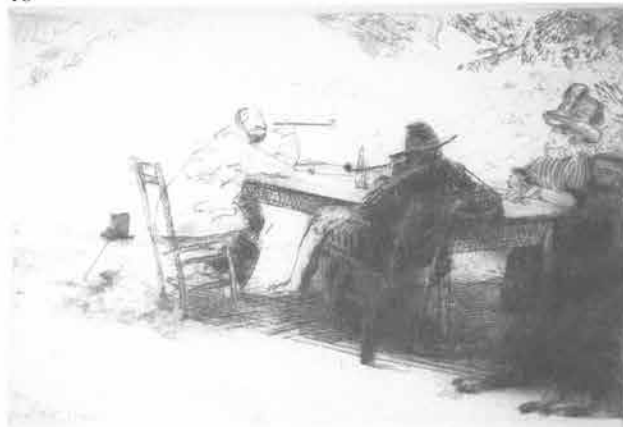
18. Na izletu,
1912.g., suha igla
12,9 x 17,8 cm
(GMP)

19. Tučnjava,
1912.g., suha igla
13 x 17,7 cm
(GMP)

20. Miroslav Kraljević (?)
Dvorište u Požegi
?, ulje na platnu
51,5 x 36,5 cm
(GMP)

GLUO - Galerija likovnih umjetnosti Osijek
DMPB - Dijecezanski muzej Požeške Biskupije
GMP - Gradski muzej Požege

18

16

15

19

KORNELIJE TOMLJENVIĆ Zvečevo, 1900. - Osijek, 1930.g.

Kornelije Tomljenović rođen je u Zvečevu kraj Požege 18. svibnja 1900. u obitelji Nikole i Julke Tomljenović. 1905. s roditeljima je preselio u Osijek gdje je proveo ranu mladost.

Ljeti je ondje vladalo zelenilo u gustim krošnjama stabala, a jesen je pružala veličanstveni prizor raskoši i tuge. Ovi prizori usjekli su se u njegovu dječju dušu i povremeno su se javljali na nekim njegovim slikama, osobito na grafika-
ma. (Oton Švajcer, Kornelije Tomljenović, 1970 : 4)

Iako se nakon završena četiri razreda srednje škole upisao na preparandiju kako bi prema želji roditelja postao učitelj, zbog bolesti je prekinuo školovanje i posvetio se slikarstvu. Od 1919. - 1921. polazio je privatnu slikarsku školu Slavka Tomerlina, nakon čega je imao i svoju prvu samostalnu izložbu. Slikarski početak u školi Slavka Tomerlina bio je presudan za Tomljenovića, jer je već tada bio orijentiran ka naturalizmu slikajući tamnim tonovima i naglašenim realističkim akcentima (portreti - vjerno slikanje stvarnosti) što je i bio njegov uglavnom način rada. Prolazno je okrenut ekspresionizmu (obraćanje nutarnjem životu, dramatičnost doživljenog svijeta) i kubizmu.

Među slikarima Slavonije koji su djelovali od 20. - 30. godina 20. stoljeća, a školovali su se u Münchenu ističe se slikar Kornelije Tomljenović. Dijelio je čestu sudbinu slikara ovog dijela Slavonije, težak život, naporan rad pun odricanja i nedaća, ali i čvrstu volju da ostvari željeni cilj. Iako je 1907. godine osnovana Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu, Tomljenović se uputio na studij izvan zemlje kao i mnogi naši slikarski talenti prije njena osnivanja (München- Mašić, Quiquerez, Račić, Kraljević, Becić; Italija - Karas; Pariz - Bukovac, Tišov; Beč - Meštrović) privučen najvjerojatnije i tim velikim slikarskim talentima (Matko Peić, Akademija likovnih umjetnosti 1907 - 1987, 1987:23)

Ohrabren dobrim kritikama odlazi 1922. godine na studij u Beč, ali ga to nije zadovoljilo, te se ni nakon nepunih godinu dana upućuje u München, čiji glas škole dobrog slikarstva je oduvijek privlačio mnogobrojne domaće i strane talente. U Münchenu je studirao od 1923. -1928. godine. Kada je Tomljenović došao u München profesor Habermann, kojeg su učinili poznatim Kraljević, Becić, Račić, već je ostario. Ostarila je također i stara münchenska secesija kojoj je bio jedan od osnivača, ali se čini da je upravo to privuklo Tomljenovića, možda manje nego činjenica da je taj grad imao važnu ulogu u stvaranju ekspresionizma i djelovanje avangardnih imena kao što su V. Kandinsky, Fr. Marc i drugi sa "Plavim jahačem" na čelu.

Tomljenović je godinu dana (1923. - 24.) proveo u crtačkoj i slikarskoj školi F. Widmana, da bi zatim došao u klasu prof. Habermanna Gröbera, poklonika Leibla.

Tomljenović 1925. godine dobiva stipendiju za studij slikarstva u Münchenu i ulazi u klasu profesora Franza von Stucka, slikara simboličnih tema, vrlo cijenjenog u münchenskim krugovima.

Likovni život u prvim godinama studija odvijao se u znaku izložbe münchenske secesije, novije generacije slikara secesije među kojima je bio i Max Unold. Odvijao se u okruženju stroge akademske orijentacije, ali i impresionizma i ekspresionizma. U tom vrtlogu Tomljenović nije imao određenu slikarsku orijentaciju, ali je cijenio solidno slikarsko znanje. U galerijama u Münchenu studirao je stare majstore posebno kopije Rembranta, Ticiano i Goyu. Tomljenović se posebno angažirao kopirajući djela starih majstora. Posebno se zadržavajući na analizi tehničkog postupka, potezu kista, površini, bojama, tonskim odnosima ne zanemarujući pri tom ni osobnost, autora koja je djelo naslikao.

Kasniji Tomljenovićevi radovi iz 1926 - 27. godine posebno mrtve prirode, pokazuju slikarevo veliko zanimanje za tehničku problematiku rada starih majstora ("Mrtva priroda sa jabukama i vrčem")

1928. - diplomirao je na Akademiji u Münchenu (H. Gröber, F. Von Stuck). Slikao je krajolike, portrete i mrtve prirode, te kopirao djela starih majstora. Tada na mnogim njegovim slikama prevladava tamni galerijski ton. Nakon povratka iz Münchena 1928. sagradio je slikarski atelje u Osijeku, radi niz bakropisa s osječkim motivima i otvara slikarski tečaj u Osijeku.

Iako je slabog zdravlja Tomljenović je neumorno putovao (1925 - Italija, 1926., 1927. - Pariz, 1929. - Španjolska, Maroko, a pred smrt spremao se i u Portugal kako bi se bolje upoznao sa restauratorima starih slika.) slikajući povremeno pod različitim stilskim utjecajima, u Parizu radi u duhu kubizma (Lhot), a pokazuje sklonost i prema ekspresionizmu (Ulica u Tetuanu, 1929.g.)

Put u Španjolsku i Maroko unio je u njegovu slikarstvo osvježenje jer je susret sa snažnim kolorističkim impresijama probudio njegovu imaginaciju i rezultirao blještavim koloritom njegovih slika (1929.) Koloristički fenomen pejzaža, gradova, ulica i ljudi potaknuli su ga da nabačenim crtežima i skicama u ulju bilježi svoja zapažanja.

U bolesti i neumornim putovanjima slikao je i sebe. Osobni prikaz, Autoportret 1927.g., izražava reproduktivnu točnost kao da promatra nekog drugog. Posljednje njegovo takvo djelo nesvjesno svjedočeći o slikarevu kraju.

Tomljenovićeva strast bile su grafike, a posebno je bio sklon bakropisima koje je počeo raditi još u Münchenu.

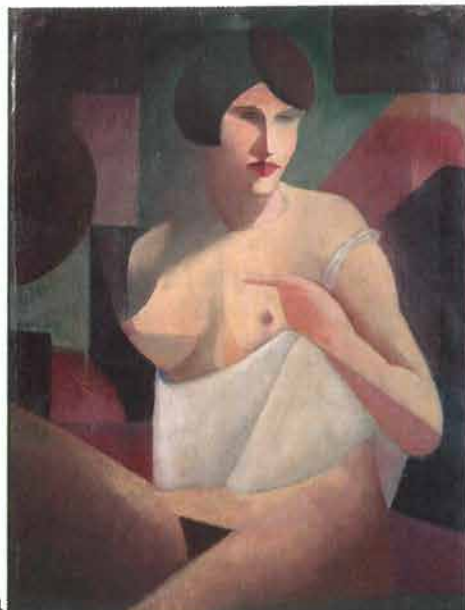
Brojne crteže sa putovanja, posebno iz Italije kasnije je koristio za izradu bakropisa i litografija. To su realistička, ali pomalo sjetna i nostalgična djela.

Tomljenovićeva djela nisu brojna, ali ukazuju na potrebu pomnijeg istraživanja ovog slikara koji je zasigurno važna nit koja vodi ka jasnijoj slici onih umjetnika koji su donosili slikarska iskustva Europe, a ujedno su preko nje iskazivali svoju slikarsku sposobnost.

Kornelije Tomljenović umro je 17. ožujka 1930. godine u Osijeku.

KORNELIJE TOMLJENVIĆ

1. Dvorište
1920., ulje na platnu
19,5 x 28,2 cm
2. Glava starice,
1924.g., ulje na platnu,
48 x 39 cm
3. **Autoportret,**
1927., ulje na platnu
55 x 68 cm
4. **Mlada žena,**
1927.g., ulje na platnu
64 x 45 cm
5. **Ulica u Tetuanu,**
1929.g,
ulje na platnu,
64 x 45 cm
6. München,
Akvarel na papiru,
24,4 x 31,5 cm
7. Stara vrata u osječkoj Tvrdi,
Bakropis,
28 x 20 cm
8. **Vrč s jabukama,**
Ulje na platnu,
55 x 68 cm
9. Pejzaž,
Ulje na platnu,
50 x 65 cm

Sve slike Kornelija Tomljenovića vlasništvo su Galerije likovnih umjetnosti u Osijeku

DRAGAN MELKUS Bektež, 1860 - Osijek., 1917.g.

Dragan Melkus rođen je u Bektežu kraj Požege 1860. godine u obitelji graditelja Ruperta Melkusa (otac Dragana Melkusa Rupert zaslužan za izgradnju Zagreba - Praška ulica, Zrinski trg, Gundulićeva ulica, Tvornica duhana,...)

Dragan Melkus polazio je školu za umjetnost i obrt u Beču 1874. - 76. godine o čemu se vrlo malo zna. Studirao je na Akademiji u Münchenu 1880. - 84. (W. Lindenschmidt, G. Max)., ali je u gradu studija boravio sve do 1892. godine. Studij je dopunio boravkom u Düsseldorfu i Parizu. Ovo razdoblje upoznajemo kroz izvještaje u novinskom tisku, osobito zagrebačkom od 1881. do 1887.

Okrenut tradicionalnom akademskom žanr - slikarstvu usvojio je na Münchenskoj Akademiji pravilo da se više cijeni zanat nego sadržaj, odnosno, više ono kako se slika, od onog što se slika. Na njega su utjecali njegov profesor Lindenschmidt, zatim Franc Stuch, kao i Leiblova škola, zatim povijesne teme, žanr prizori, mrtve prirode, portreti i francuski impresionizam. U njegovu slikarstvu tada su prevladavale žanr scene, portreti, studije glave. Na slikama radenim u smislu tonskog slikarstva, a ponekad i impresionizma, prisutna je narativnost i duh impresionizma. Njegovi dopadljivi radovi svjedočili su se građanstvu, ali i većini likovnih kritičara toga vremena.

Melkus je počeo izlagati vrlo rano 1881. - 1887. g., još za studija na Münchenskoj Akademiji, kao stipendist zagrebačkog poglavarstva i to u Zagrebu u izlozima trgovina (tada je to bio običaj) kako bi pokazao svoj uspjeh u školovanju.

Slikao je pejzaže, osobito slavonski nizinski krajolik, portrete, figuralne i religiozne kompozicije, Radovi su mu neujednačeni, s obilježjima Münchenskog akademskog realizma i secesije.

(Kovač, Slavonska idila, Jesenje magle, Djevojka s rukom na prsima).

Nakon 12 godina boravka u Münchenu Melkus se nije vratio u Zagreb (pretpostavlja se zbog negativne kritike u Glasniku za umjetnost i obrt u Zagrebu iz 1887.g. koja se pojavila u tisku nakon studija) nego se zaposlio 1892. godine kao učitelj crtanja u Srijemskoj Mitrovici gdje je ostao sve do 1904. godine.

Ono što se javlja kao novost u njegovu slikarstvu, dolaskom u Srijemsku Mitrovicu, su pejzaži, posebno oni elegični, u svim dnevnim i godišnjim mijenama, ovisno o slikarevom raspoloženju. Melkus se počinje u slikarskom izrazu okretati sve više pejzažu kao motivu. On ga više nije samo slikao nego ga je i osjećao.

Melkus od 1904. - 1910. godine radi kao učitelj crtanja u Vukovaru. Ovdje nastavlja sa Münchenskom tematikom, ali i s pejzažom. Dolazak u Osijek nakon Vukovara 1910. godine gdje je imenovan profesorom slobodnog crtanja na realnoj gimnaziji ponovo ga potiče u slikarstvu. Uz brojne pejzaže koje je naslikao ističe se slika

"Seoska kuća kraj drumu" iz 1910. godine.

Naglašen narativni karakter slike potiče na promatranje pojedinosti. Interesantno slikarski izvedeno je nebo koje je i najdojmljiviji dio slike. U prikazu je primjetan i utjecaj secesije. Narativni motiv pred nebom se povlači u drugi plan.

U vrijeme kada se Melkus vratio iz Münchena, bez obzira što je slikao i mnoge druge motive, zbog posebnog osobnog odnosa prema prirodi, značajno mjesto među njegovim djelima zauzimaju pejzaži. Temelj njegovog slikarstva predstavlja pejzaž lirskog ugodaja. Reducirane žanr scene uklapa u bogati doživljaj prirode sa najfinijim strujanjima zvukova i sugeriranjem sjetnih raspoloženja. To su siva jutra, sutoni, izmaglice kao nagovještaj same smrti. On pejzaž utapa u svoje raspoloženje očaran prirodnim fenomenima.

"Melkus je bio komunikativan, naoko vedre naravi, no suština njegova bića govori ipak o podvojenoj konstituciji umjetničke ličnosti. Jer iza njegove svakodnevne vanjštine krila se u njegovoj intimi sjetna, samotna, elegična, lirska nastrojena narav."

(O. Švajcer, Radovi IPU, Slikarstvo Dragana Melkusa, 1988/89: 301 -307)

Melkus intenzivno slika, ali se bavi i restauriranjem slika kao i opremom knjiga. Bavio se književnim radom, pisao je eseje i feljtone. Jedan je od osnivača Kluba hrvatskih književnika u Osijeku.

Dragan Melkus umro je 1917. godine u Osijeku.

U svom slikarstvu Dragan Melkus živi u sferi Münchenskog školovanja. On ostaje slikar starije Münchenske akademske orijentacije koji počinje tonskim slikanjem, ali na kraju svog djelovanja završava poentilističkim slikanjem koje je predstavljalo korak naprijed.

Mali broj Melkusovih slika nalazi se u hrvatskim galerijama, a dostupan je javnosti tek na izložbama. Većina je pohranjena u privatnim zbirkama i manje više nepoznata ili nedostupna široj javnosti, stoga još uvijek Melkus traži svoje zasluženno mjesto kojemu se uz njemu ravne umjetnike treba dati kako bi se prepoznao značaj samog Melkusa i njemu sličnih umjetnika koji zauzimaju značajan dio hrvatske povijesti umjetnosti.

DRAGAN MELKUS

1. Seoska kuća kraj drumca,
1910.g. Ulje na platnu, 131 x 150 cm
vl. Željko Čagalj iz Osijeka
GLUO
2. Pejzaž,
Ulje na drvu, 50 x 40 cm
vl. Željko Čagalj iz Osijeka
3. Breze,
Ulje na kartonu, 45 x 25 cm
vl. Željko Čagalj iz Osijeka

1

UMJETNINE ZA IZLOŽBU POSUDILA JE GALERIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI U OSIJEKU, gosp. ŽELJKO ČAGALJ IZ OSIJEKA I DIJACEZANSKI MUZEJ POŽEŠKE BISKUPIJE. DIO UMJETNINA PRIPADA FUNDUSU GRADSKOG MUZEJA U POŽEGI.

IMPRESUM

GRADSKI MUZEJ
MATICE HRVATSKE 1
34000 POŽEGA
TEL/FAX: 034/272 -130
e-mail: gradski-muzej-pozega@po.t-com.hr

Nakladnik
GRAD POŽEGA
GRADSKI MUZEJ POŽEGA

Za nakladnika
ZDRAVKO RONKO, gradonačelnik
MAJA ŽEBČEVIĆ MATIĆ, dipl.etn. ravnateljica

Autorica izložbe i kataloga
LIDIJA IVANČEVIĆ ŠPANIČEK, prof.

Lektura
BRANKO ŠIMUNOVIĆ, prof.

Presnimci
DUŠKO MIRKOVIĆ

Oblikovanje kataloga
AUREA MARKETING

Tisak
TISKARA POŽEGA

Naklada
250

